

■ Друкуецца ў «Роднай прыродзе»

ГРАДКІ Ў ЦЭНТРЫ ГОРАДА

Памідоры ў кадках растуць добра.

Фота Сяргея НІКАНОВІЧА.

Дзяўчына паставіла перад сабой мэту стварыць такое месца для людзей, куды кожны можа прыйсці, папрацаваць, навучыцца асновам арганічнай сельскай гаспадаркі. На яе думку, грамадскі агародчык — цудоўнае рашэнне для гараджан, у якіх няма лецішча. Кожны можа ўнесці свой невялікі ўклад: паліць грады, падвясіць памідоры альбо расфарбаваць сцены ці ўпрыгожыць алтанку. Гарадскія сады і агароды даўно сталі прывычнай з'явай у еўрапейскіх гарадах. Юлю натхніў прыклад Берліна.

— Я была на агародзе Тэмпельхоф, які зроблены на месцы былога аэрадрома, — распавядае яна. — Гэта свабодная прастора, дзе кожны займаецца тым, чым хоча, і не плаціць за гэта грошы. Але ёсць той жа «Сад прынцэс» (яшчэ адзін гарадскі агарод у сталіцы Германіі), які працуе наступным чынам: таварыства арандуе закінутую гарадскую тэрыторыю і разбівае там сад ці агарод. Зацікаўленыя жыхары займаюць за грошы месца і вырошчваюць на ім агародніну ці садавіну. Ураджай гарадскія фермеры пакідаюць сабе.

Першы гарадскі грамадскі агародчык быў закладзены ў цэнтры сталіцы сёлета ў маі. Схаваны ў дворуку ля плошчы Перамогі па суседстве з аўтамайкай і гаражамі, ён выглядае нібыта азсіс сядрод каменных джунгляў. Сёння тут цябе сустракаюць драўляныя скрыні і мяшкі, дзе набіраюцца колерам памідоры ды пузатыя гарбузы, спеюць духмяныя суніцы. Што гэта: экзотыка, эксперымент ці модны экалагічны праект? За гутаркай «мама» праекта, выпускніца «Школы экалагічнага актывіста» Юлія КАШАПАВА паспявае паліць усіх «зялёных жыхароў» агарода.

Юля прызнаецца, што на агародзе бывае раз у тыдзень: «Мы проста далі яму старт, калі разбілі градкі. Усе культуры растуць самі па сабе, мы амаль не ўмешваемся ў іх развіццё, хіба што паліваем, падвясваем».

Мабільныя кадучачныя градкі зроблены па законах арганічнай сельскай гаспадаркі. Па-першае, яны мнагаслойныя: у самым нізе выкарыстоўваецца галлё, якое ўтрымлівае вільгаць. Потым засыпаецца сухое лісце і трава. На другі слой кладзецца парваная папера — яна ўтрымлівае ў сабе вільгаць. Пасля трэба насыпаць зямлі з кампостам і гноем, а ў завяршэнне дабавіць «прысыпку» з мульчы — саломы ці лісця. Мульчыраваны слой перашкаджае хуткаму перасыханню зямлі: салама ўбірае ў сябе шмат вільгаці, і такім чынам глеба заўжды застаецца вільготнай. Дзякуючы мульчы ў слях, блізкіх да глебы, пачынаюць развівацца мікраарганізмы: чарвякі, жукі, якія насычаюць глебу патрэбнымі мікраэлементамі. На зіму градкі накрываюць саломай і пакінуць адпа-

чываць да вясны, пасля зноў засадзяць. Такіх градак хопіць на чатыры гады. Найбольш пладароднымі яны стануць праз год-два.

Арганічнае ўгнаенне для агарода пастаўляюць чырвоныя каліфарніскія чарвякі, якія жывуць у драўлянай скрыні. Гэта даволі непераборлівыя істоты, якія баяцца хіба што нізкіх тэмператур. Родзічы ўсім вядомых дажджавых чарвякоў харчуюцца арганічнымі адходамі і ператвараюць іх у каштоўнае арганічнае ўгнаенне — капраліты. Юля заўважыла: пакеца з арганікай ім хапае на тыдзень. Сама дзяўчына — прыхільніца раздзельнага збору адходаў. Юля паўплывала і на сваякоў: падарыла маме каліфарніскіх чарвякоў, а тая пачала сартаваць адходы і чакае салому для мульчыравання градак.

Наступны «сакрэт» гарадскіх градак — правільнае суседства раслін. З гэтым Юлі дапамагала пермакультурны дызайнер Аліна Пашэк. Адны расліны могуць стаць удалымі партнёрамі для іншых: яны ўзбагачаюць глебу мікраэлементамі, патрэбнымі «суседзям». Вядома, што морква добра ўжываецца з памідорамі, шалфеем, салатай, цыбуляй, бобам, але не зможа прымірыцца з кропам. Агуркам не падабаюцца вострыя травы, затое побач з прадстаўнікамі бабовых яны растуць лепей.

Эксперыментальны арганічны агарод дае цікавыя вынікі: у цені ўсё расце нашмат лепш, чым на сонцы, хаця першапачаткова дзяўчаты планавалі засадзіць толькі сонечны бок. Цікаўлюся, якая культура аказалася самай капрызнай. Дрэнна

Гарадскія агароды папулярныя ў Еўропе.

Агарод Тэмпельхоф з'явіўся на месцы былога аэрадрома.

Першыя гарадскія агароды і сады пачалі з'яўляцца ў Германіі яшчэ 150 гадоў таму. Урач з Лейпцыга Моруцц Шрэбер заклікаў людзей азеляняць гарады, што дапамагло б узмацніць здароўе дзяцей. Сёння нямецкія фермеры збіраюцца ў саюзы, а рух urban gardening — гэта найлепшы адпачынак, які дазваляе працаваць на зямлі, трымаць сябе ў выдатнай фізічнай форме і харчавацца экалагічна чыстымі прадуктамі.

Чытайце ў жнівеньскім нумары часопіса

«РОДНАЯ ПРЫРОДА»:

- Ці ўтульна страусам на беларускай зямлі?
- Чаму НАСА праводзіць выпрабаванне марсаходаў у Антарктыдзе?
- Як зрабіць ваду гаючай, падкажуць нашы продкі.
- Амарант — пустазелле, якое выратуе чалавецтва.
- Кошкі таксама пудраць носік: выбіраем аксесуары для хатняга пестуна.

■ Далёкае-блізкае

ХОЧАШ ДАПАМАГАЧЫ ПРЫРОДЗЕ? ДАЛУЧАЙСЯ!

У Беларусі пачаў сваю дзейнасць Міжнародны фонд падтрымкі дзікай прыроды «Чырвоны бор», місія якога заключаецца ў аб'яднанні высілкаў па вывучэнні і ахове дзікай прыроды Беларусі. Пра гэта паведаміў на прэс-канферэнцыі дырэктар арганізацыі Сяргей ПЛЫТКЕВІЧ. Доўгі час інфармацыя пра фонд была вядомая толькі ў вузкім коле спецыялістаў: хоць ён быў зарэгістраваны сёлета 24 лютага, афіцыйная прэзентацыя адбылася толькі на мінулым тыдні.

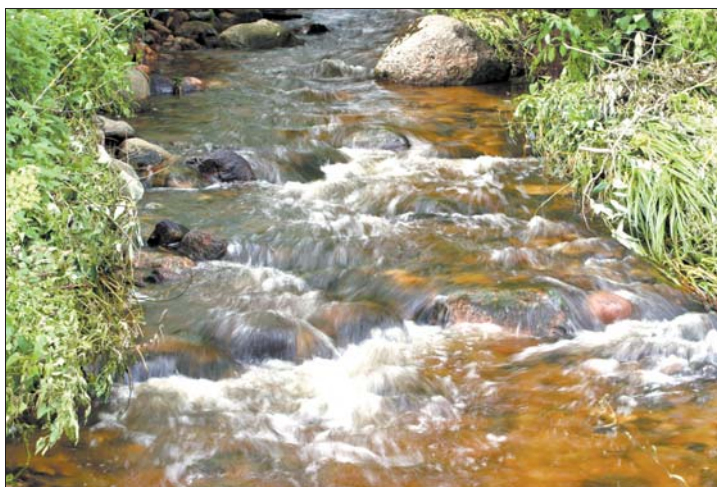
— Многія арганізацыі сумесна з Міністэрствам прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь ўжо праводзілі ўдалыя прыродаахоўныя акцыі і кампаніі, — адзначыў намеснік міністра Мінпрыроды, старшыня апякунскага савета фонду Ігар КАЧАНОЎСКИ. — Мы бачым, што людзі зацікаўлены ў захаванні дзікай прыроды, але іх прапановы з'яўляюцца хатачымі. Таму мы падхапілі ідэю аб стварэнні спецыяльнага фонду: цікавыя праекты змогуць прыцягнуць і людзей, і фінансы. Мы спадзяёмся, што ён дасць падтрымку для правядзення мерапрыемстваў, на якія часам не хапае сродкаў у бюджэце краіны.

Кожны ахвотны можа далучыцца да праектаў у якасці спонсара, партнёра альбо валанцёра. Фонд прыме любую

дапамогу: фінансавую, інфармацыйную.

У якасці прыярытэту новая арганізацыя пазначыла падтрымку маладых вучоных. Першы праект фонду «Вывучаем Чырвоны бор» пацвярджае гэтыя словы: летась у снежні быў аб'яўлены конкурс навуковых праектаў. З 12 заяўленых прац 6 былі зацверджаны і атрымалі фінансаванне фонду. Па выніках праведзеных даследаванняў будзе апублікавана брашура з прадстаўленымі праектамі. Акрамя таго, фонд будзе аказваць дапамогу маладым вучоным, фінансавач іх удзел у міжнародных канферэнцыях.

Важнасць падтрымкі навукоўцаў падкрэсліў дырэктар дзяржаўнага навукова-вытворчага аб'яднання «Наву-

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

кова-практычны цэнтр НАН Беларусі па біярэсурсах» Алег БАРАДЗІН.

— Аднаўленне і вывучэнне дзікай прыроды мусяць мець навуковую абгрунтаванасць. Інакш наступствы могуць быць непрадказальнымі. Праекты, прапанаваныя маладымі вучонымі, зацікавілі спецыялістаў. У будучыні гэтыя напрацоўкі могуць стаць сур'ёзнымі інвестыцыямі ў навуку, — падсумаваў вучоны.

Другі праект «Дом для арла» датычыцца непасрэдна

дзікай прыроды: ён мусяць вырашыць «жыллёвае пытанне» драпежных птушак. Справа ў тым, што з кожным годам становіцца ўсё менш вядомых дрэў, прыдатных для ўладкавання скапы, арланабелахвоста, беркута, змеяеда. Праблема абстраецца яшчэ і таму, што кожны год драпежныя птушкі засяляюць новае гняздо. Партнёрам ініцыятывы стала таварыства з абмежаванай адказнасцю «Сушы Хаус», якое праводзіць акцыі па зборы срод-

каў. Сам праект пакуль знаходзіцца ў пачатковай стадыі: для яго рэалізацыі неабходна выявіць месцы для ўстаноўкі штучных гнёздаў, падлічыць іх прыкладную колькасць і матэрыяльныя затраты. Планаецца, што з часам усе ахвотныя змогуць набыць імянное гняздо для птушкі (такі падарунак абыдзецца прыкладна ў 700 тысяч рублёў) і ўстанавіць там камеру для відэа-назірання.

На працягу некалькіх апошніх гадоў навукоўцамі вядзецца праца па вывучэнні крыніц Беларусі. Яна стане асновай праекта «Жывая вада. Чыстая крыніца».

— Мы збіраемся сабраць і сістэматызаваць інфармацыю пра ўсе крыніцы Беларусі, цікавыя як гісторыкакультурныя і турыстычныя аб'екты, — удакладніў Сяргей Плыткевіч. — На месцах будзем правяраць якасць вады, бо, як вядома, гідралагічнае становішча мяняецца. Далге-

джання крыніцы ўключым у спіс турыстычных маршрутаў. Зробім топ-10 самых цікавых, выдадзім даведнік. А заняўбаныя крыніцы будуць аднаўляцца сіламі ініцыятыўнай групы.

Ігар Качаноўскі дадаў, што па выніках праекта з'явіцца магчымасць узяць пад ахову самыя каштоўныя крыніцы і аб'явіць іх помнікамі прыроды. У рамках ініцыятывы «Жывая вада. Чысты бераг» мяркуецца выбраць участкі рэк і азёр, якім патрабуецца пастаянная прыборка і назіранне, а пасля арганізаваць вываз смецця з тэрыторыі, устанавіць кантэйнеры і прыбіральні на ачышчальных участках.

Намеснік міністра расказаў, што ў найбліжэйшы час плануецца правесці акцыю па зарыбленні вадаёмаў каштоўнымі абарыгенымі відамі рыб. Ён таксама адзначыў: апякунскі савет чакае прапаноў па развіцці іншых кірункаў дзейнасці. Больш дэталёва азнаёміцца з праектамі фонду і прапанаваць сваю дапамогу можна праз сайт арганізацыі fondpriroda.by.

Кацярына РАДЗЮК radziuk@zviazda.by